

¹ канд. фізико-математичних наук, доцент каф. математики та інформатики, ДВНЗ «ДДПУ»

² студент 2 курсу (магістратура) фізико-математичного факультету, ДВНЗ «ДДПУ»

e-mail: kadubovs@ukr.net, kalinichenkoddpu@ukr.net

ПЕРЕРАХУВАННЯ ДВОКОЛЬОРОВИХ ХОРДОВИХ O -ДІАГРАМ РОДУ 1, ЯКІ МАЮТЬ ДВА ЧОРНИХ (АБО СІРИХ) ЦИКЛИ, ВІДНОСНО ДІЇ ГРУПИ ДІЕДРА

Для натуральних $n \geq 4$ встановлено формули підрахунку числа нееквівалентних 2-кольорових хордових O -діаграм (з n хордами), які мають лише два сірих (чорних) та $(n - 3)$ чорних (відповідно сірих) циклів відносно дії дієдральної групи (порядку $2n$). Крім того, для початкових $4 \leq n \leq 7$ в явному вигляді наведено всі неізоморфні та нееквівалентні діаграми із зазначених класів, а для $4 \leq n \leq 24$ — точні значення числа неізоморфних та відповідно нееквівалентних таких діаграм.

Ключові слова: 2-кольорова хордова O -діаграма з n хордами, род діаграми, цикл діаграми, група дієдра.

Вступ

Нагадаємо, що хордовою діаграмою або, коротко, n -діаграмою називають конфігурацію на площині, що складається з кола, $2n$ точок на ньому (які є вершинами правильного $2n$ -кутника) та n хорд, що сполучають вказані точки. Хордові діаграми називають *ізоморфними*, якщо одну можна одержати з іншої в результаті повороту. Діаграми називають *еквівалентними*, якщо їх можна сумістити за допомогою повороту, дзеркального відбиття, або ж їх композиції.

Питаннями переліку певних класів хордових n -діаграм (відносно дії циклічної групи порядку $2n$ та дієдральної групи порядку $4n$) займалась ціла низка відомих математиків: T.R.S. Walsh, A.V. Lehman, J. Riordan, J. Harer, D. Zagier. Серед сучасників слід виділити авторів робіт [7], [2], [8], [5], [1].

Задачі про підрахунок числа неізоморфних та нееквівалентних n -діаграм були повністю розв'язані у 1997–1998 рр. в роботах [7], [5], [2], [8]. Формули для підрахунку числа неізоморфних *планарних* (роду 0), *тороїдальних* (роду 1) n -діаграм та $2t$ -діаграм *максимального роду* t було встановлено у 2000 р. в роботі [2]. Причому задача про підрахунок числа нееквівалентних діаграм *максимального роду* була повністю розв'язана лише у 2017 р. в роботі [6].

Крім того, слід констатувати, що одержання явних формул для підрахунку числа неізоморфних (а тому і нееквівалентних), зокрема двокольорових, n -діаграм фіксованого роду виявилось досить складною задачею і в загальному випадку до сьогодні нерозв'язаною проблемою.

Для двокольорових діаграм найбільш вагомими є наступні результати: задачі про підрахунок числа неізоморфних та нееквівалентних O - і N -діаграм (відповідно) повністю розв'язано в 2010 р. у роботі [11];

формули для підрахунку числа неізоморфних та нееквівалентних O -діаграм (N -діаграм), які мають точно один цикл певного кольору (чорний або ж сірий) одержано в 2010 та 2012 рр. у роботах [12] і [13] відповідно;

формули для підрахунку числа неізоморфних та нееквівалентних планарних O -діаграм (з n хордами) було встановлено у 2000 р. в роботі [1]; проте питання про узагальнення цієї задачі на випадок фіксованого числа чорних (або ж сірих) циклів було повністю розв'язано лише у 2014 р. в роботі [14];

задача про підрахунок числа неізоморфних O -діаграм максимального роду (з одним чорним та одним сірим циклом) була розв'язана у 2006 р. в роботі [10], а про число нееквівалентних таких діаграм — лише у 2015 р. в [15];

формули для підрахунку числа неізоморфних та нееквівалентних O -діаграм (з n хордами) роду 1, які мають лише один чорний (або ж сірий) цикл, одержано в 2016 р. у роботі [16].

Проте навіть для випадку O -діаграм (з n хордами) роду 1, які мають точно $k > 1$ чорних (або ж сірих) та $l = n - 1 - k > 1$ сірих (відповідно чорних) циклів питання залишається відкритим.

Встановленню формул для підрахунку числа неізоморфних та нееквівалентних O -діаграм (з n хордами) роду 1, які мають точно два сірих (або ж чорних) цикли й присвячена дана стаття. А її основною метою — виклад одержаних результатів, анонсованих авторами в роботах [17] і [18].

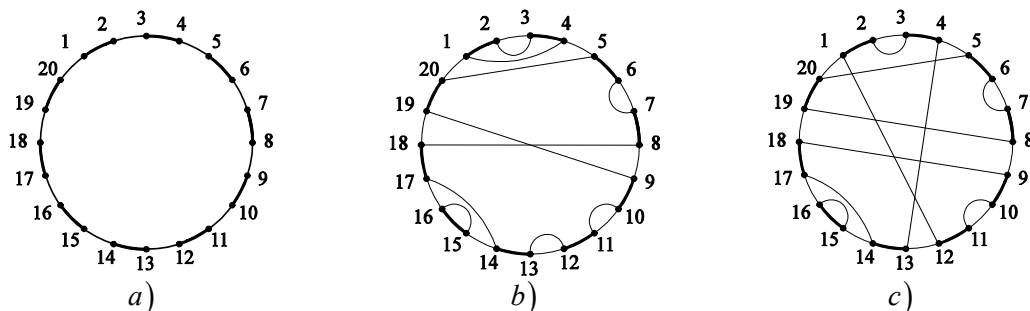
1. Основні поняття та попередні відомості

Означення 1. Коло з $2n$ точками на ньому (що є вершинами правильного $2n$ -кутника), дуги якого по чергово розфарбовані у два кольори (чорний і сірий) та фіксованою нумерацією вершин за годинниковою стрілкою, будемо називати двокольоровим $2n$ -шаблоном — рис. 1 а).

2-кольоровою хордовою n -діаграмою будемо називати n -діаграму, побудовану на основі двокольорового $2n$ -шаблону.

Означення 2. 2-кольорову n -діаграму, яка не містить (містить) хорди, що сполучає вершини з номерами однакової парності, називають O -діаграмою (N -діаграмою) — рис. 1 с) (рис. 1 б)).

Означення 3. «Чорним» («сірим») циклом 2-кольорової діаграми називатимемо послідовність хорд та чорних (сірих) дуг, які утворюють гомеоморфний образ (орієнтованого) кола – рис. 1 б) – с).

Рис. 1:

- a) двокольоровий 20-шаблон;
- b) N -діаграма (з 10 хордами), яка має 7 сірих та 3 чорних циклів;
- c) O -діаграма (з 10 хордами), яка має 6 сірих та 3 чорних циклів

Якщо не приймати до уваги кольори, то кожен чорний та сірий цикл 2-кольорової O -діаграми співпадає з відповідним циклом непофарбованої діаграми. Тоді наслідуючи [2], природним чином визначається рід O -діаграми

Означення 4. Родом 2-кольорової O -діаграми з n хордами будемо називати ціле число g , яке визначається рівністю

$$2g = n + 1 - (k + l), \tag{1}$$

де k і l – число чорних та (відповідно) сірих циклів діаграми.

Означення 5. Множину O -діаграм з n хордами (побудованих на 2-кольоровому $2n$ -шаблоні), які мають точно k чорних (сірих) та l сірих (відповідно чорних) циклів будемо позначати $\mathfrak{S}_{k,l}^{n,g}$, де g – рід діаграми.

2. Основна частина

2.1. Число діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ та його характеристичні підкласи

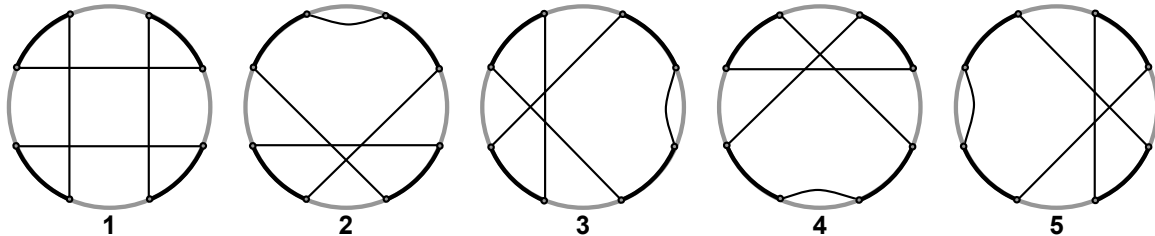
З урахуванням результатів роботи [17], у 1997 р. в роботі [9, С. 4] вперше встановлено рекурентні формули, за допомогою яких є принципово можливим підрахунок числа діаграм з класу $\mathfrak{S}_{k,l}^{n,g}$ ($2g = n + 1 - k - l$). Крім того, для початкових $g = 0; 1; 2; 3$ в [9, С. 8-9] встановлено явні формули, які пізніше також були одержані та уточнені й в [4, С. 833], а в роботі [3, С. 888] – для цілих $g \geq 0$ запропоновано іншу рекурентну формулу. Так, наприклад, для випадку $g = 1$ в роботі [4] наведено наступну формулу

$$t(n; k, l) = \left| \mathfrak{S}_{k,l}^{n,1} \right| = \frac{1}{3!} \cdot C_{n+1}^2 \cdot C_{n-1}^{k-1} \cdot C_{n-1}^{l-1}, \tag{2}$$

звідки маємо, що число $t(n) = t(n; n - 3, 2)$ діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ можна знайти за формулою

$$t(n) = \frac{(n + 1) \cdot n \cdot (n - 1)^2 \cdot (n - 2) \cdot (n - 3)}{72} = \frac{5}{3}(n - 1)C_{n+1}^5. \quad (3)$$

Приклад 1. При $n = 4$ існує лише *п'ять* діаграм з класу $\mathfrak{S}_{2;2}^{5,1}$ – рис. 2.

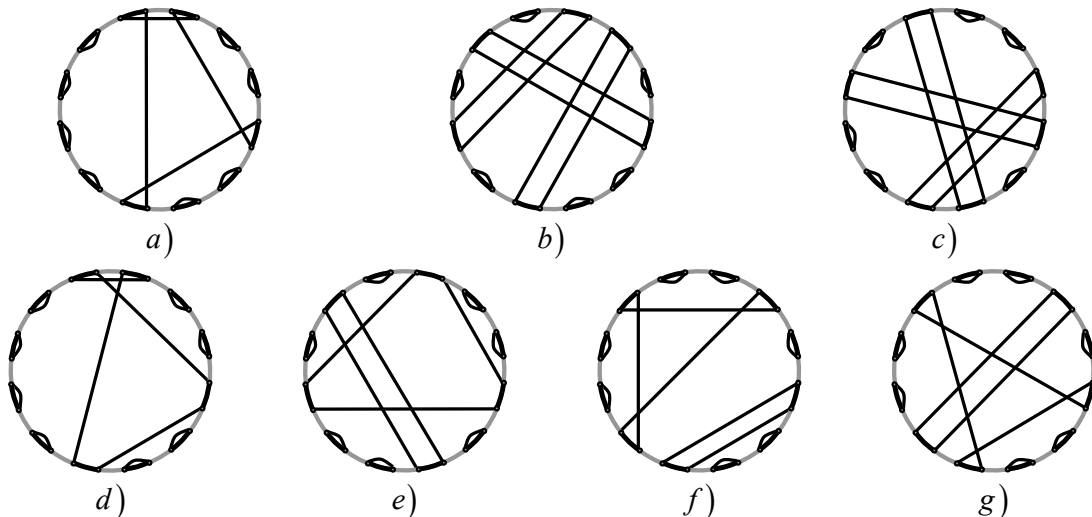
Рис. 2: всі діаграми з класу $\mathfrak{S}_{2;2}^{5,1}$

Зауваження 1. Оскільки діаграми з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ (крім 2 сірих циклів) мають точно $k = n - 3$ чорних циклів (які містять всі n чорних дуг двокольорового $2n$ -шаблону), а $3 = (3 + 0) = (2 + 1) = (1 + 1 + 1)$, то кожна з таких діаграм може мати лише один з наступних наборів чорних циклів:

або один 4-цикл (довжини 4) та $(n - 4)$ 1-циклів (довжини 1) – рис. 3 а), d);

або один 3-цикл, один 2-цикл та $(n - 5)$ 1-циклів – рис. 3 e), f), g);

або три 2-цикли та $(n - 6)$ 1-циклів – рис. 3 b), c).

Рис. 3: типові представники характеристичних підкласів A, B, C, D, E, F, G класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$

Таким чином, всі діаграми з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ умовно можна поділити на сім характеристичних підкласів – A, B, C, D, E, F і G , типові представники яких зображено на рис. 3 а), b), c), d), e), f) і g) відповідно.

2.2. Ілюстративні приклади до числа нееквівалентних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ для початкових n

Нижче для натуральних $n = 4; 5; 6$ в явному вигляді наведено всі неізоморфні діаграми з відповідних класів $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$.

Рис. 4: всі неізоморфні діаграми з класу $\mathfrak{S}_{1;2}^{4,1}$

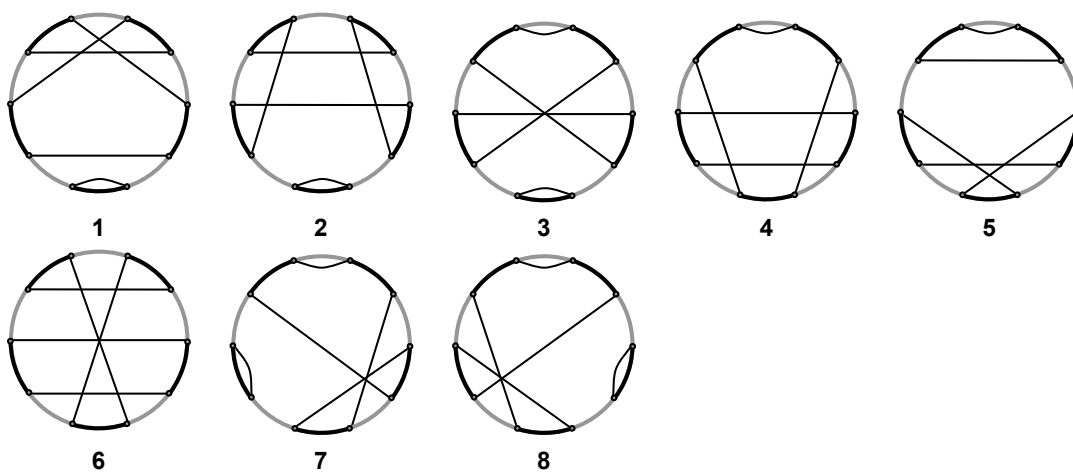

Рис. 5: всі неізоморфні діаграми з класу $\mathfrak{S}_{2;2}^{5,1}$

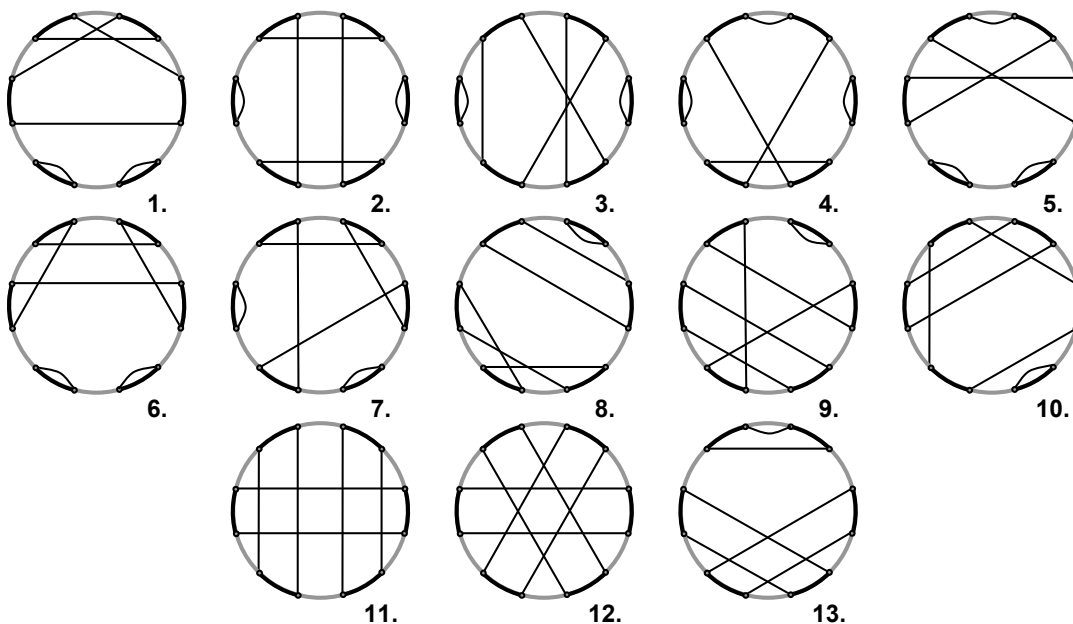

Рис. 6: всі неізоморфні «симетричні» діаграми з класу $\mathfrak{S}_{3;2}^{6,1}$

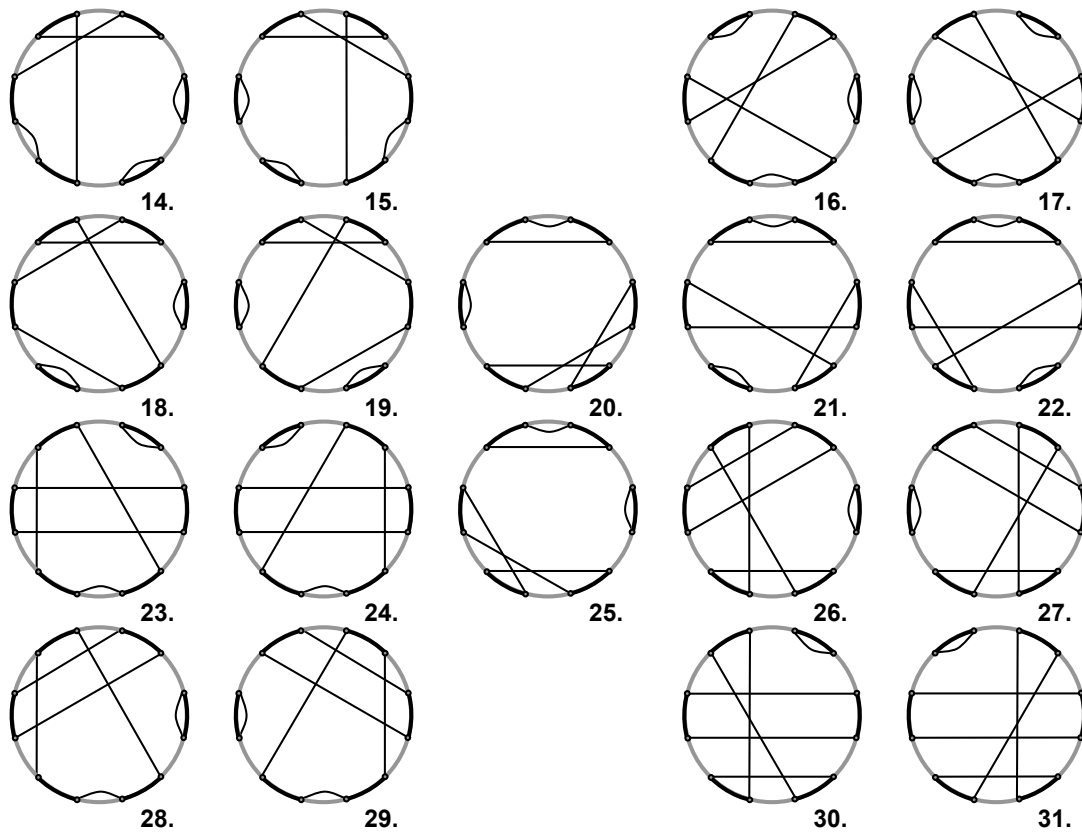

Рис. 7: всі неізоморфні «не симетричні» діаграми з класу $\mathfrak{S}_{3;2}^{6,1}$

Не важко бачити, що:

у випадку $n = 4$ (рис. 4 вище) всі неізоморфні (відносно повороту) діаграми є також і нееквівалентними (відносно дії дієдральної групи), тобто існує лише 2 нееквівалентні діаграми з класу $\mathfrak{S}_{1;2}^{4,1}$;

у випадку $n = 5$ (рис. 5) серед 8 неізоморфних діаграми 7 і 8 є еквівалентними, а тому існує лише 7 нееквівалентних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{2;2}^{5,1}$;

у випадку $n = 6$: всі неізоморфні «симетричні» (відносно повороту) діаграми є також і нееквівалентними (відносно дії дієдральної групи) — рис. 6; серед 18 неізоморфних «не симетричних» діаграм, зображених на рис. 7, діаграми 14 і 15, 16 і 17, 18 і 18, 21 і 22, 23 і 24, 26 і 27, 28 і 29, 30 і 31 та 20 і 25 є еквівалентними. І тому існує лише $31 - 18 + 9 = 22$ нееквівалентних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{3;2}^{6,1}$.

2.3. Число неізоморфних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$

За лемою Бернсайда (див. напр. [2], [11], [12]) число $t^*(n)$ неізоморфних (нееквівалентних відносно дії циклічної групи порядку n) діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ можна знайти за допомогою співвідношення

$$t^*(n) = \frac{1}{n} \left(t(n) + \sum_{i|n, i \neq n} \phi \left(\frac{n}{i} \right) \cdot \rho(n, i) \right), \quad (4)$$

де $t(n) = \left| \mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1} \right|$; $\phi(q)$ — функція Ейлера (кількість натуральних менших за q чисел, взаємнопростих із ним), а $\rho(n, i)$ — число тих діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, які самосуміщуються при повороті (за годинниковою стрілкою) на кут $\omega(n, i) = \frac{2\pi}{2n} \cdot 2i = 2\pi \cdot \frac{i}{n}$.

Очевидно, що для дільників $i \neq n$ числа n кут $\omega(n, i) \leq \pi$. Більше того, поклавши $j = \frac{n}{i}$, співвідношення (4) можна подати у вигляді

$$t^*(n) = \frac{1}{n} \left(t(n) + \sum_{j|n, j \neq 1} \phi(j) \cdot \rho\left(n, \frac{n}{j}\right) \right), \quad (5)$$

де $\rho\left(n, \frac{n}{j}\right)$ — число тих діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, які самосуміщуються при повороті (за годинниковою стрілкою) на кут $\omega\left(n, \frac{n}{j}\right) = \frac{2\pi}{j}$.

Теорема 1. Для натуральних $n \geq 4$ число $t^*(n)$ неізоморфних (нееквівалентних відносно дії циклічної групи порядку n) діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ можна обчислити за формулою

$$t^*(n) = \frac{1}{n} \left(\frac{5}{3}(n-1)C_{n+1}^5 + \sum_{j|n, j \in \{2;3;4;6\}} \phi(j) \cdot \rho\left(n, \frac{n}{j}\right) \right), \quad (6)$$

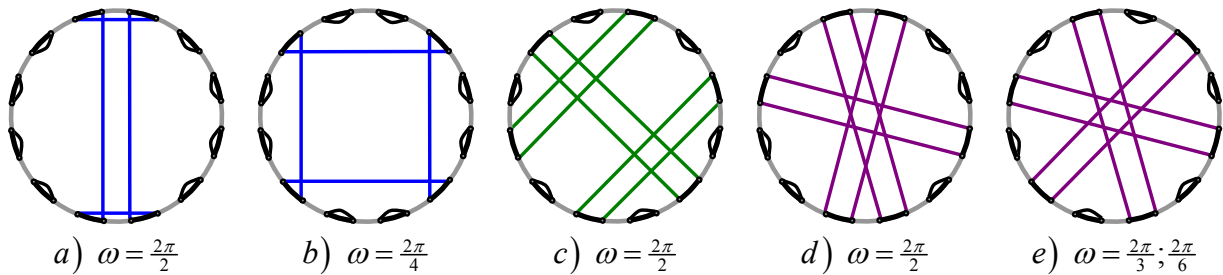
де: $\phi(q)$ — функція Ейлера; $\forall j \in N : \frac{n}{j} \notin N$ величини $\rho\left(n, \frac{n}{j}\right) \equiv 0$, а $\forall j \in \{2;3;4;6\} : \frac{n}{j} \in N$ величини $\rho\left(n, \frac{n}{j}\right)$ визначаються за допомогою співвідношень

$$\rho\left(n, \frac{n}{2}\right) = \frac{n(n-2)(2n-5)}{24}, \quad \rho\left(n, \frac{n}{3}\right) = \frac{n(n-3)}{18}, \quad (7)$$

$$\rho\left(n, \frac{n}{4}\right) = \frac{n}{4}, \quad \rho\left(n, \frac{n}{6}\right) = \frac{n}{6}.$$

Доведення. Як було зазначено вище, всі діаграми з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ можна поділити на сім характеристичних підкласів — A, B, C, D, E, F і G , типові представники яких зображено на рис. 3 а), b), c), d), e), f) і g) відповідно.

1) Не важко переконатися, що серед діаграм кожного з характеристичних підкласів D, E, F і G немає таких, які самосуміщуються при повороті на певний кут $\omega\left(n, \frac{n}{j}\right) = \frac{2\pi}{j} < 2\pi$.

Рис. 8: всі типи діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, які самосуміщуються при повороті на кут $\omega \leq \pi$

2) Діаграми з підкласу A самосуміщуються при повороті на певний кут

$$\omega \left(n, \frac{n}{j} \right) = \frac{2\pi}{j}, \quad j \in \{2, \dots, n\} \tag{8}$$

лише за умов, коли n ділиться на 2 або ж на 4. Причому: в першому випадку поворот здійснюється на кут кратний куту $\omega = \frac{2\pi}{2}$ (при $j = 2$) — рис. 8 a); в другому випадку — на кут кратний куту $\omega = \frac{2\pi}{4}$ (при $j = 4$) — рис. 8 b). Крім того, не важко перевірити, що:

в першому випадку для $n = 2k$ число відповідних діаграм становить C_k^2 ; звідки для цілих $\frac{n}{2}$ число зазначених діаграм становить $\rho_A \left(n, \frac{n}{2} \right) = C_{n/2}^2$;

в другому випадку для $n = 4k$ число відповідних діаграм становить C_k^1 ; звідки для цілих $\frac{n}{4}$ число зазначених діаграм становить $\rho_A \left(n, \frac{n}{4} \right) = \frac{n}{4}$.

3) Діаграми з підкласу B самосуміщуються при повороті на певний кут (8) лише за умов, коли n ділиться на 2, а поворот здійснюється на кут кратний куту $\omega = \frac{2\pi}{2}$ (при $j = 2$) — рис. 8 c).

Для $n = 2k \geq 6$ число таких діаграм становить $3 \times C_k^3$, або, що теж саме, для цілих $\frac{n}{2} \geq 3$ число зазначених діаграм становить $\rho_B \left(n, \frac{n}{2} \right) = 3 \times C_{n/2}^3$.

4) Діаграми з підкласу C самосуміщуються при повороті на певний кут (8) лише за умов, коли n ділиться на 2, 3 або ж на 6. Причому: в 1-му випадку поворот здійснюється на кут кратний куту $\omega = \frac{2\pi}{2}$ (при $j = 2$) — рис. 8 d); в 2-му випадку — на кут кратний куту $\omega = \frac{2\pi}{3}$ (при $j = 3$) — рис. 8 e); в 3-му випадку — на кут кратний куту $\omega = \frac{2\pi}{6}$ (при $j = 6$) — рис. 8 e).

Крім того, не важко перевірити, що:

в 1-му випадку для $n = 2k$ число відповідних діаграм становить C_k^3 ; звідки для цілих $\frac{n}{2} \geq 3$ число зазначених діаграм становить $\rho_C \left(n, \frac{n}{2} \right) = C_{n/2}^3$;

в 2-му випадку для $n = 3k$ число відповідних діаграм становить C_k^2 ; звідки для цілих $\frac{n}{3} \geq 2$ число зазначених діаграм становить $\rho_C \left(n, \frac{n}{3} \right) = C_{n/3}^2$;

в 3-му випадку для $n = 6k$ число відповідних діаграм становить C_k^1 ; звідки для цілих $\frac{n}{6}$ число зазначених діаграм становить $\rho_C \left(n, \frac{n}{6} \right) = \frac{n}{6}$;

5) Таким чином маємо, що: $\rho \left(n, \frac{n}{6} \right) = \rho_C \left(n, \frac{n}{6} \right) = \frac{n}{6}$;
 $\rho \left(n, \frac{n}{4} \right) = \rho_A \left(n, \frac{n}{4} \right) = \frac{n}{4}$; $\rho \left(n, \frac{n}{3} \right) = \rho_C \left(n, \frac{n}{3} \right) = C_{n/3}^2$;

$$\rho\left(n, \frac{n}{2}\right) = \rho_A\left(n, \frac{n}{2}\right) + \rho_B\left(n, \frac{n}{2}\right) + \rho_C\left(n, \frac{n}{2}\right) = C_{n/2}^2 + 4 \times C_{n/2}^3 = \frac{n(n-2)(2n-5)}{24}. \quad \square$$

2.4. Число нееквівалентних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$

Застосовуючи лему Бернсайда (див. напр. [2], [11], [12]), не важко встановити, що число $t^{**}(n)$ нееквівалентних (відносно дії дієдральної групи) діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ можна визначити за допомогою співвідношення

$$t_n^{**} = \frac{1}{2} (t^*(n) + S(n)), \tag{9}$$

де $t^*(n)$ – число неізоморфних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$,

$$S(n) = \begin{cases} s_0(n), & n = 2m + 1 \\ \frac{1}{2}(s_1(n) + s_2(n)), & n = 2m, \end{cases} \tag{10}$$

$s_0(n)$ – число тих діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, що є симетричними відносно **фіксованої осі симетрії**, яка проходить через середини протилежних чорної та сірої дуг 2-кольорового $2n$ -шаблону;

$s_1(n)$ ($s_2(n)$) — число тих діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, що є симетричними відносно **фіксованої осі симетрії**, яка проходить через середини протилежних сірих (відповідно чорних) дуг 2-кольорового $2n$ -шаблону.

Лема 1. *Нехай $n = 2m + 1$. Тоді число $s_0(n)$ діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, що є симетричними відносно фіксованої осі симетрії, яка проходить через середини протилежних чорної та сірої дуг 2-кольорового $2n$ -шаблону, можна обчислити за формулою.*

$$s_0(n) = \frac{1}{12}(n - 1)(n - 3)(n + 4). \tag{11}$$

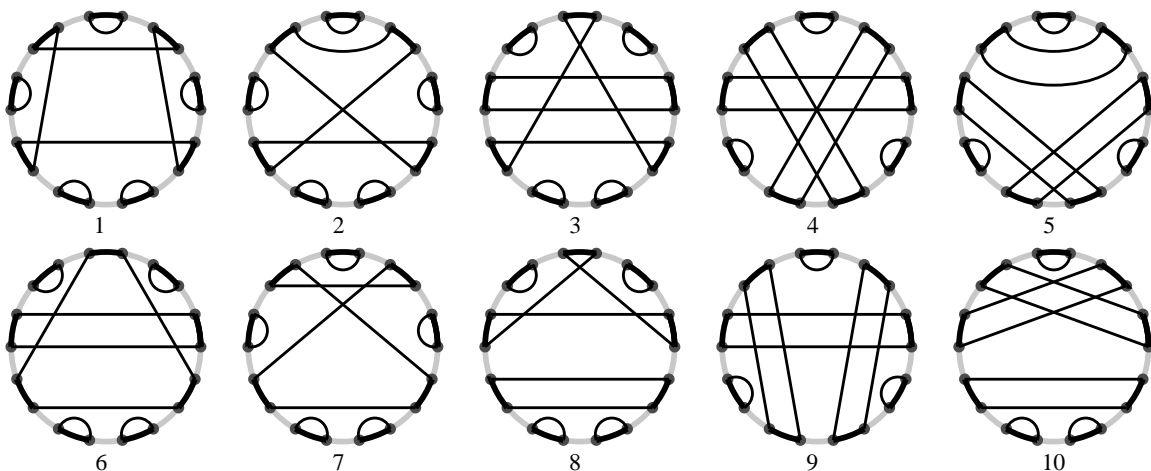

Рис. 9: до лема 1

Доведення. Всі діаграми з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, що є симетричними відносно фіксованої осі симетрії, яка проходить через середини протилежних чорної та сірої дуг 2-кольорового $2n$ -шаблону ($n = 2m + 1$), вичерпуються діаграмами десяти типів, зображених та занумерованих числами від 1 до 10 на рис. 9.

Оскільки $n = 2m + 1$, то сумарне число $s_0(n)$ діаграм зазначених типів становить

$$6 \times C_{\frac{n-1}{2}}^2 + 4 \times C_{\frac{n-1}{2}}^3 = 6 \times C_m^2 + 4 \times C_m^3 = \frac{1}{3}m(m-1)(2m+5),$$

звідки, з урахуванням рівності $m = \frac{n-1}{2}$, одержуємо, що

$$s_0(2m+1) = s_0(n) = \frac{1}{12}(n-1)(n-3)(n+4). \quad \square$$

Лема 2. Нехай $n = 2m$. Тоді мають місце рівності

$$s_1(n) = \frac{1}{24}n(n-2)(2n+1), \quad s_2(n) = \frac{1}{24}(n-2)(2n^2+13n-72); \quad (12)$$

$$\frac{1}{2}(s_1(n) + s_2(n)) = \frac{1}{24}(n-2)(2n^2+7n-36). \quad (13)$$

Доведення. Всі діаграми з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, що є симетричними відносно фіксованої осі симетрії, яка проходить через середини протилежних сірих дуг 2-кольорового $2n$ -шаблону ($n = 2m$), вичерпуються діаграмами семи типів, зображених та занумерованих числами від 1 до 7 на рис. 10.

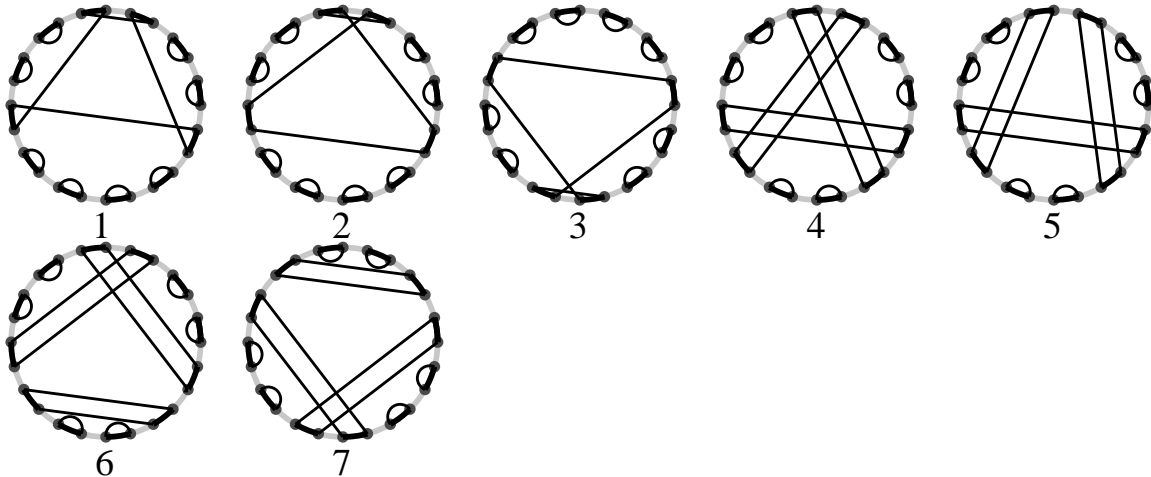

Рис. 10: до леми 2

Оскільки $n = 2m$, то сумарне число $s_1(n)$ діаграм зазначених типів становить

$$3 \times C_{\frac{n}{2}}^2 + 4 \times C_{\frac{n}{2}}^3 = 3 \times C_m^2 + 4 \times C_m^3 = \frac{1}{6}m(m-1)(4m+1),$$

звідки, з урахуванням рівності $m = \frac{n}{2}$, одержуємо, що

$$s_1(2m) = s_1(n) = \frac{1}{24}n(n-2)(2n+1).$$

Діаграми з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$, що є симетричними відносно фіксованої осі симетрії, яка проходить через середини протилежних чорних дуг 2-кольорового $2n$ -шаблону, вичерпуються діаграмами шістнадцяти типів, зображених та занумерованих числами від 1 до 16 на рис. 11.

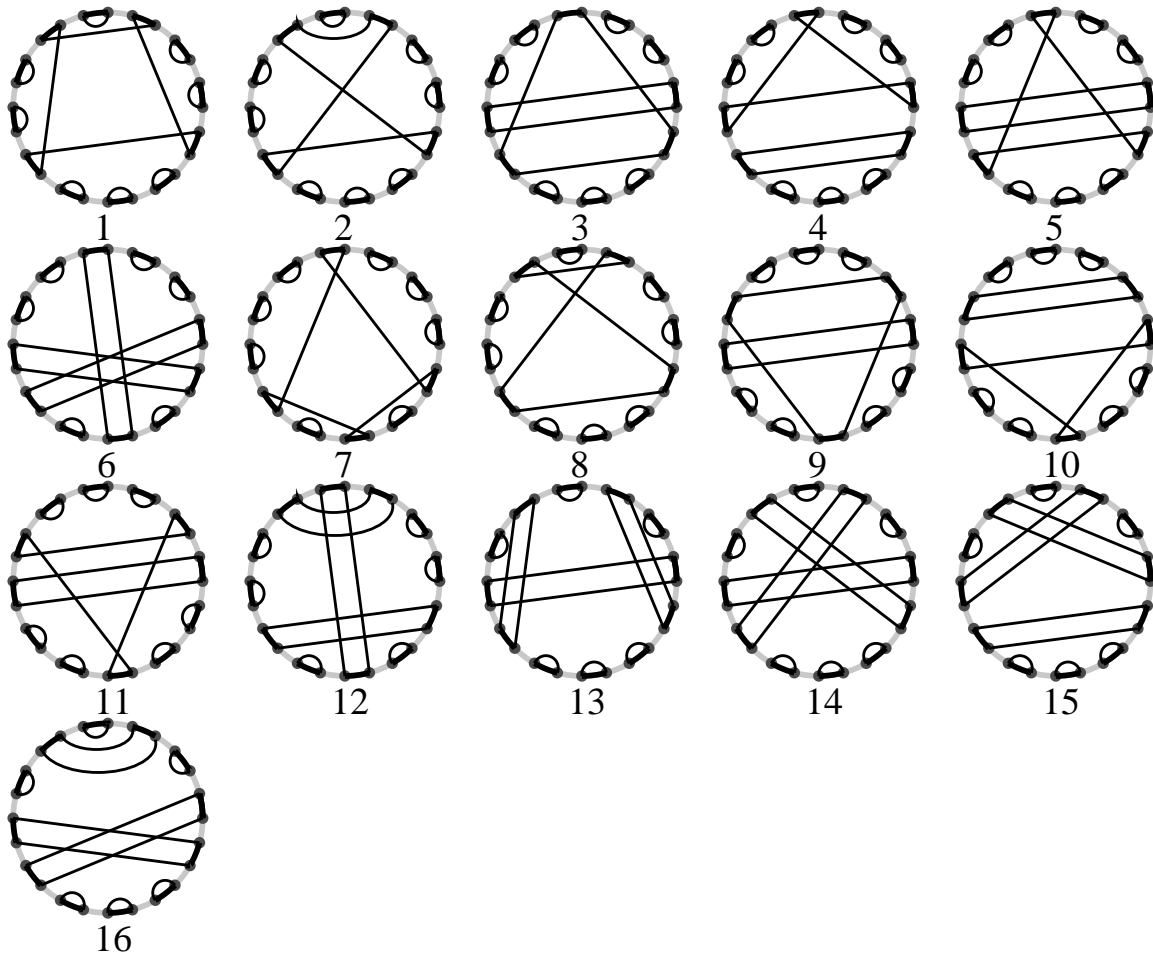

Рис. 11: до леми 2

Оскільки $n = 2m$, то сумарне число $s_2(n)$ діаграм зазначених типів становить

$$1 \times C_{\frac{n-2}{2}}^1 + 11 \times C_{\frac{n-2}{2}}^2 + 4 \times C_{\frac{n-2}{2}}^3 = 1 \times C_{m-1}^1 + 11 \times C_{m-1}^2 + 4 \times C_{m-1}^3 = \\ = \frac{1}{6}(m-1)(4m^2 + 13m - 36),$$

звідки, з урахуванням рівності $m = \frac{n}{2}$, одержуємо, що

$$s_2(2m) = s_2(n) = \frac{1}{24}(n-2)(2n^2 + 13n - 72).$$

Крім того, безпосередньою перевіркою не важко переконатися, що $\frac{1}{2}(s_1(n) + s_2(n)) = \frac{1}{24}(n-2)(2n^2 + 7n - 36)$. □

З урахуванням співвідношень (9), (10) та лем 1 і 2, має місце

Теорема 2. Для натуральних $n \geq 4$ число $t^{**}(n)$ нееквівалентних (відносно дії дієдральної групи) діаграм з класу $\mathfrak{S}_{n-3;2}^{n,1}$ можна обчислити за формулою

$$t^{**}(n) = \frac{1}{2} (t^*(n) + S(n)), \tag{14}$$

де $t^*(n)$ визначається за формулами (6), (7), а

$$S(n) = \begin{cases} \frac{1}{12}(n-1)(n-3)(n+4), & n = 2m + 1 \\ \frac{1}{24}(n-2)(2n^2 + 7n - 36), & n = 2m. \end{cases} \tag{15}$$

3. Додатки та прикінцеві зауваження

Повторюючи міркування, аналогічні наведеним в роботі [5], не важко встановити справедливість наступного твердження

Твердження 1. При $n \rightarrow \infty$ величини $t^{**}(n)$ та $\frac{t(n)}{2n} = \frac{(n+1) \cdot (n-1)^2 \cdot (n-2) \cdot (n-3)}{144}$ є еквівалентними нескінченно великими величинами.

n	$t(n)$	$t^*(n)$	$S(n)$	$t^{**}(n)$	$\overline{t^{**}(n)} = \left\lfloor \frac{t(n)}{2n} \right\rfloor$
4	5	2	2	2	0
5	40	8	6	7	4
6	175	31	13	22	14
7	560	80	22	51	40
8	1 470	187	37	112	91
9	3 360	374	52	213	186
10	6 930	698	78	388	346
11	13 200	1 200	100	650	600
12	23 595	1 976	140	1 058	983
13	40 040	3 080	170	1 625	1 540
14	65 065	4 659	227	2 443	2 323
15	101 920	6 796	266	3 531	3 397
16	154 700	9 685	343	5 014	4 834
17	228 480	13 440	392	6 916	6 720
18	329 460	18 326	492	9 409	9 151
19	465 120	24 480	552	12 516	12 240
20	644 385	32 246	678	16 462	16 109
21	877 800	41 802	750	21 276	20 900
22	1 177 715	53 565	905	27 235	26 766
23	1 558 480	67 760	990	34 375	33 880
24	2 036 650	84 903	1 177	43 040	42 430

Табл. 1: початкові значення величин $t(n)$, $t^*(n)$ та $t^{**}(n)$

Нижче (на рис. 12 та 13) в явному вигляді наведено всі неізоморфні діаграми з класу $\mathfrak{S}_{4;2}^{7,1}$.

Не важко перевірити, що серед 80 неізоморфних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{4;2}^{7,1}$ є 29 пар еквівалентних діаграм. І тому $t^{**}(7) = 80 - 2 \cdot 29 + 29 = 51$.

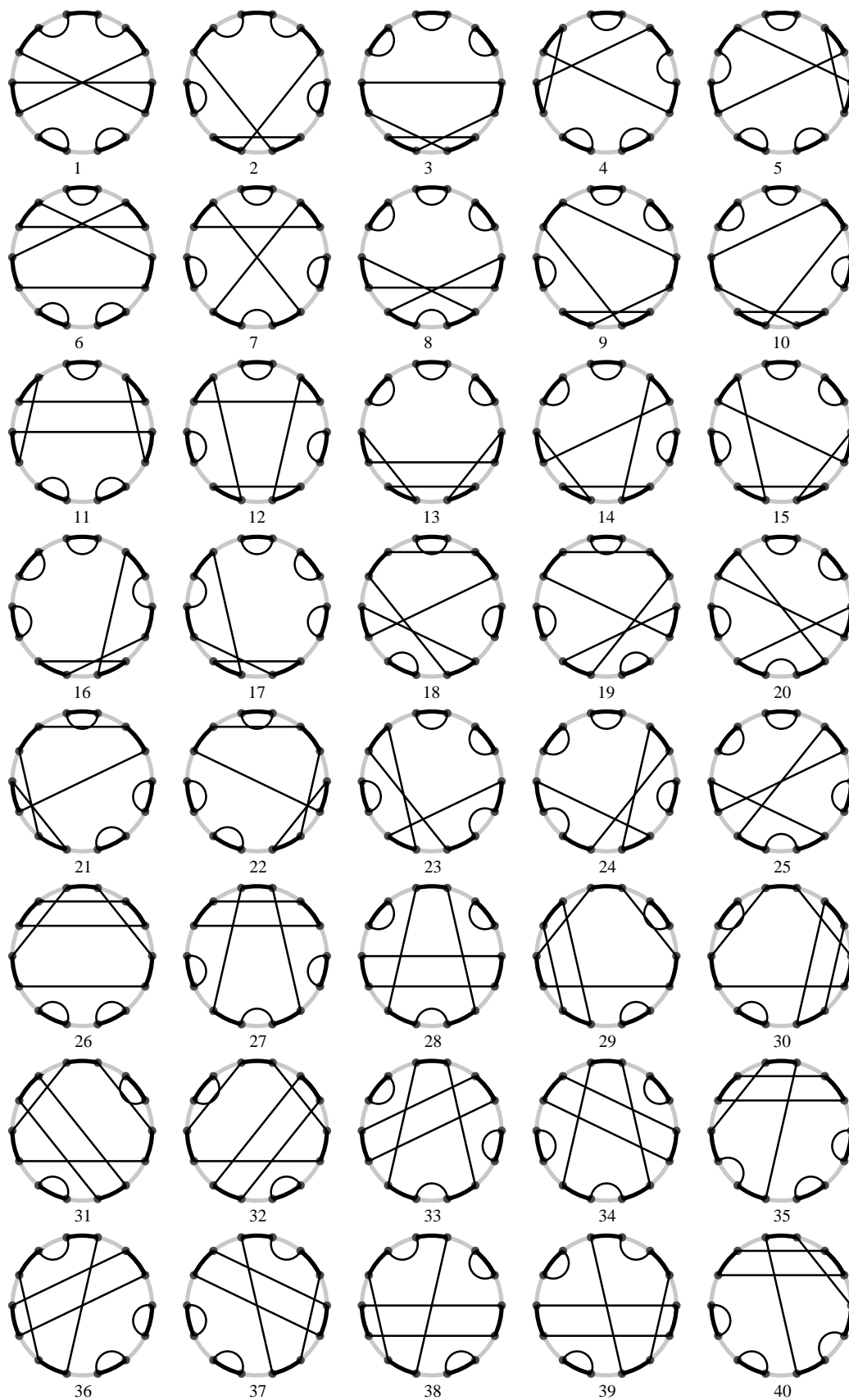

Рис. 12: «перші» 40 із 80 неізоморфних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{4;2}^{7;1}$

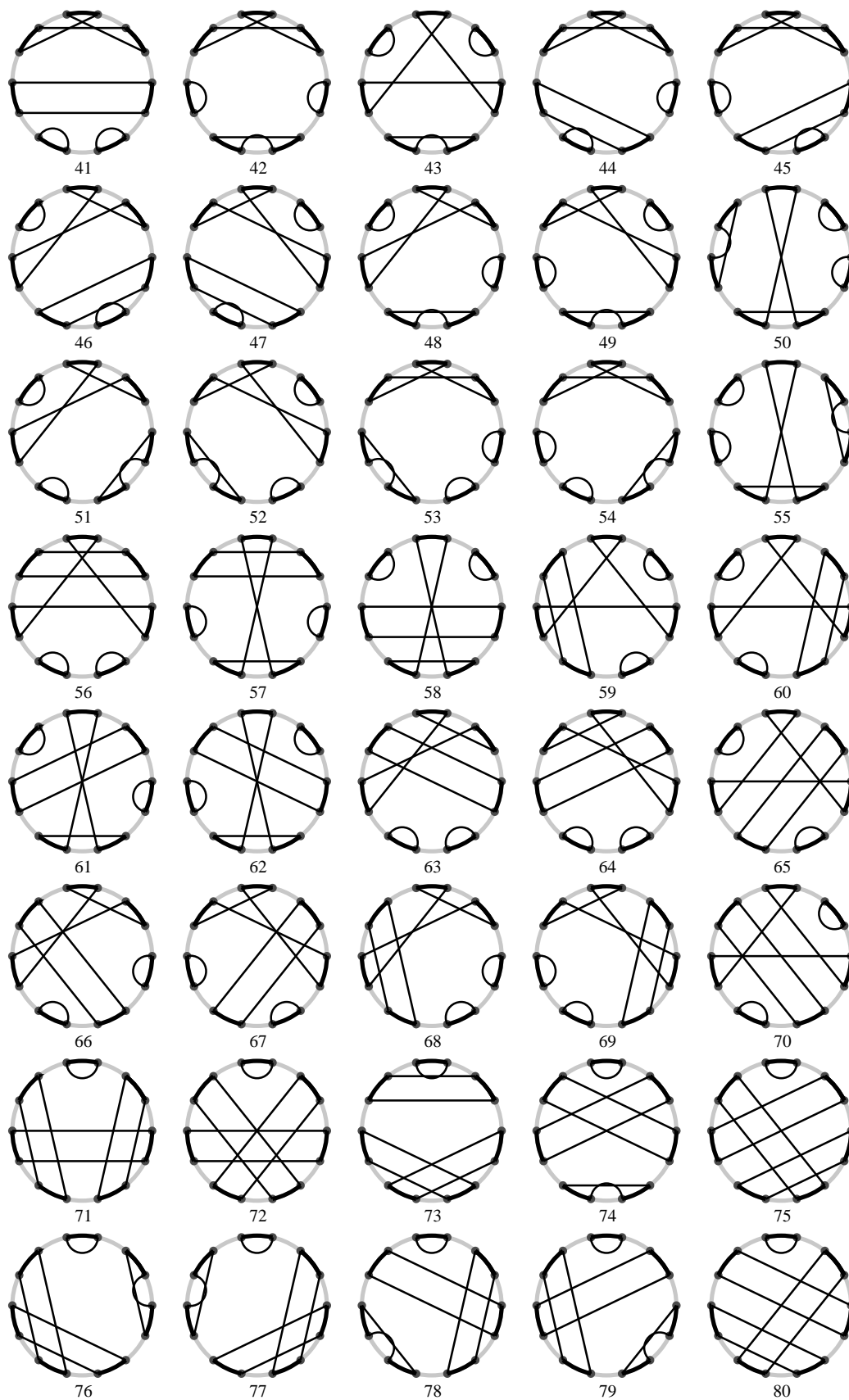

Рис. 13: «останні» 40 із 80 неізоморфних діаграм з класу $\mathfrak{S}_{4;2}^{7;1}$

Література

1. *Callan D., Smiley L.* Noncrossing partitions under reflection and rotation; preprint, arXiv:math/0510447 [math.CO], 2000.
2. *Cori R.* Counting non-isomorphic chord diagrams / R. Cori, M. Marcus // Theoretical Computer Science. — 1998. — Vol. 204. — P. 55–73.
3. *Chapuy G.* A new combinatorial identity for unicellular maps, via a direct bijective approach / G. Chapuy // Advances in Applied Mathematics. — 2011. — Vol. 47, No. 4. — P. 874–893.
4. *Goupil A.* Factoring n -cycles and counting maps of given genus / A. Goupil, G. Schaeffer // European Journal of Combinatorics. — 1998. — Vol. 19, No. 7. — P. 819–834.
5. *Khruzin A.* Enumeration of chord diagrams; preprint, arXiv:math/0008209 [math.CO], 1998.
6. *Krasko E.* Counting Unlabelled Chord Diagrams of Maximal Genus; preprint, arXiv:1709.00796 [math.CO], 2017.
7. *Li B.* Exact number of chord diagrams and an estimation of the number of spine diagrams of order n / B. Li, H. Sun // Chinese Science Bulletin. — 1997. — Vol. 42, No. 9. — P. 705–720.
8. *Stoimenov A.* Enumeration of chord diagrams and an upper bound for Vassiliev invariants / A. Stoimenov // Journal of Knot and its Ramifications. — 1998. — Vol. 7, No. 1. — P. 93–114.
9. *Адрианов Н.М.* Аналог формулы Харера-Цагира для одноклеточных двукрашенных карт / Н.М. Адрианов // Функциональный анализ и его приложения. — 1997. — Том 31, № 3. — С. 1–9.
10. *Кадубовський О.* Про один клас хордових діаграм максимального роду / О. Кадубовський // Вісник Київського університету Серія: фізико-математичні науки. — 2006. — Вип. 1. — С. 17–27.
11. *Кадубовський О.А.* Двокольорові O - і N -діаграми / О.А. Кадубовський, О.В. Сторожилова, Н.В. Сторожилова // Пошуки і знахідки. Серія: фізико-математичні науки. — 2010. — Том I, Вип. 10. — С. 41–50.
12. *Кадубовський О.А.* Двокольорові O -діаграми з одним чорним циклом / О.А. Кадубовський, Ю.С. Саприкіна, С.Ю. Мазур // Пошуки і знахідки. Серія: фізико-математичні науки. — 2010. — Том I, Вип. 10. — С. 51–60.
13. *Кадубовський А.А.* Двухцветные хордовые N -диаграммы с одним черным циклом // Труды института прикладной математики и механики НАН Украины. — 2012. — Том 24. — С. 134–146.
14. *Кадубовський А.А.* О числе топологически неэквивалентных функций с одной вырожденной критической точкой типа седло на двумерной сфе-

- ре, II / А.А. Кадубовский / Труды международного геометрического центра. — 2015. — Том 8, № 1. — С. 46–61.
15. *Кадубовський О.А.* Перерахування топологічно нееквівалентних гладких мінімальних функцій на замкнених поверхнях // Топологія відображень маловимірних многовидів : Збірник праць Інституту математики НАН України. — 2015. — Том 12, № 6. — С. 105–145.
  16. *Кадубовський О.А.* Перерахування двокольорових хордових O -діаграм роду 1, які мають один чорний (або сірий) цикл, відносно дії циклічної та дієдральної груп / О.А. Кадубовський, Н.П. Баляса // Зб. наук. праць фізико-математичного факультету ДДПУ. — 2016. — Вип. 6. — С. 31–46.
  17. *Калініченко Я.В., Кадубовський О.А.* Про число неізоморфних двокольорових хордових діаграм роду один з двома циклами певного кольору // Зб. наукових праць міжнародної науково-методичної конференції «Сучасна освіта та інтеграційні процеси», 22–23 листопада 2017 р., Краматорськ, Україна. — Краматорськ : ДДМА, 2017. — С. 80–82. — 246 с.
  18. *Калініченко Я.В., Кадубовський О.А.* Про число нееквівалентних двокольорових хордових діаграм роду один з двома циклами певного кольору // XIII Всеукраїнська студентська наукова конференція «Перспективи розвитку точних наук, економіки та методики їх викладання», 26 – 27 квітня 2018 р., Ніжин, Україна: Тези доповідей. — Ніжин : Навчально-науковий інститут точних наук і економіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2018. — С. 26–30. — 219 с.

Kadubovs'kyi Oleksandr A., Kalinichenko Yaroslav V.

Donbas State Pedagogical University, Sloviansk, Ukraine.

Enumeration of 2-color chord O -diagrams of the genus one that have two grey (or black) faces under rotation and reflection

In this paper we consider 2-color chord O -diagrams (of order n) with two grey and $(n - 3)$ black faces under the action of (i) the rotation group (cyclic of the order n) and of (ii) the rotation/reflection group (dihedral of the order $2n$).

For natural $4 \leq n \leq 7$ we have illustrated all non-isomorphic and non-equivalent of such diagrams. We have established explicit formulas for counting the number of non-isomorphic and non-equivalent diagrams from the specified class. In addition, for natural $4 \leq n \leq 24$ we have also listed the exact value of the number of non-isomorphic and non-equivalent such diagrams accordingly.

Keywords: 2-color chord O -diagrams, genus of a diagram, faces of a diagram, cyclic and dihedral groups.